

ناو: چیا مهدهنی

شوینی له دایک بوون: مههاباد له رۆژهه لاتی کوردستان

خوینده واری: ماجیسته ره زانستی کامپیوتیر، له زانستگای ستۆکهۆلم

چالاکیهکان: زیاتر له بیست ساڵه له بواری موسیقی دا چالاکه. به ئامییری کیبۆرد و سینت له گهڵ زۆربهی گۆرانییژه به ناوبانگهکانی سهردهم کاری کردوه.

چیا له بواری ئینتیرنیت دا چالاکه و زیاتر له 50 مالپهپی ساز کردوه. چه ند نمونه یهک له کارهکانی ئه مانه ن: مالپهپی تاکه که سی خۆی به ناوی چیا، مالپهپی هونه رمه ندان ماملی، خه لیلی سه ددیقی، جه مال موفتی، میکائیل، جه لال نه قشبه ندی و ههروه ها کۆمه لیک گۆقاری ئینتیرنیتی و مالپهپی ریخراو و حیزبه سیاسی یهکانی کورد.

بۆرۆژه لآت: پبویسته بلین که ئه م دیمانه یه له دووبه ش دا بلاو ده کریته وه. به شی یه که م باسیک ده بیته سه ره هونه ر و موسیقای کوردی که ئیستا پبشکه شتانی ده که یین. به شی دووه میش باسیک له کورد له بواری ئیتیرنیت دا ده بیته که له داها توویکی نزیکدا بلاوی ده که یینه وه.

بۆرۆژه لآت: موسیقای کوردی له ئاستی جیهانیدا چۆن ده بینی؟

چیا: کوردیش بئ ئه وهی خاوه ن ده ولته بئ، ههروه ک هه موو ولاتانی دیکه، خاوه ن موسیقای تاییه ت به خویه تی، به تام و چیرتیکی جیاوازه وه. به لام ئه م فاکته ره به ته نیا به ش ناکات که موسیقای کورد له ئاستی جیهانیدا به شیوه یه کی پبشکه وتوو وه دیار بخات. کاری زۆرمان له پبشه هه م له باری پراکتیکه وه و هه م له باری فکرییه وه بو پبگه یانندی موسیقا و هونه ری کورد بو ئاستیکی به رزی جیهانی.

بۆرۆژه لآت: هۆی ئه م دواکه وتنه چیه؟

چیا: که ندو کۆسپه کان که پبشکه وتنی کاری هونه ری کوردییان دواخستوو زۆر. ئه م کۆسپانه ده کرئ له و دیمانه یه دا به سه ره دووبه شی سه ره کیدا دابه شیان بکه یین. یه که میان ئه و گوشار و ته نگانه یه ی له ده ره وه را به سه رمانداسه پبندراوه، یان ئه و هه لومه رجه ی به سه ره کوردستان و خه لکه که ییدا سه پبندراوه و، دووه میشیان ئه و که موکوورپبیانه ن که ده ستردی خۆمانن، یان زاده ی ده سترتیبی خۆمانن.

که ندو کۆسپه کانیه ده ره وه، ئه و گوشاره نارپه وایانه ن که ولاتانی داگیرکه ره هه میشه خستوو یانه ته سه ره هونه ری کورده واری و به شیوه ی ئیمپریالیزمی کولتووری، کۆسپی سه ره ریگای چالاکبوونی جه وه رهکانی ئه م رپبازه بوون. ئه گه ره مه وداش درابیت، له ژیر چاوه دبیری توندوتیژ دا، به ره مهکان سانسۆرکراون یان رهنگی کوردانه یان کالتر کراوه ته وه. له کاتیکدا زۆربه ی ولاتانی دیکه له ئاشتی و ئازادیدا توانیویانه گه شه به هونه ری خۆیان

بدن و بیگه‌یه‌ننه ئاستیکی به‌رزتر، ئیمه‌ی کورد تا چه‌ندسال له‌مه‌وبهر مافمان نه‌بووه به زمانی خۆمان گۆرانیش بلّین. جگه له گوشاری سیاسی و نه‌بوونی ئازادی و هه‌لومه‌رجی شه‌ر و ئاواره‌یی، دواکه‌وتویی ئابووری کۆمه‌لگاکه‌ش که به‌سه‌رماندا سه‌پیندراوه، زۆر ته‌نگانه‌ی بۆ هونه‌ره‌که‌مان ساز کردووه. گه‌شه‌ی هونه‌ر فیکری ئاسووده‌ی ده‌وی، پپووسته‌ مروّف هینده ده‌سکورت و هه‌ژار نه‌بێ که هه‌موو فیکری پپوه‌ی خه‌ریک بێ.

که‌ندوکۆسپه ناوخۆییه‌کانیش که کاریگه‌ریی زۆری له‌سه‌ر دواخستنی هونه‌ری کورد هه‌بووه، که‌مو کوورپیه‌یه‌ فه‌ره‌ه‌نگیه‌کان بوون. زۆر جار جه‌وه‌هه‌ری زۆر به‌توانا به‌هۆی ئه‌وه‌ی بنه‌ماله‌که‌یان پپیان خۆش نه‌بووه، به‌ نابه‌دلی و به‌حه‌سه‌ره‌ته‌وه وازیان له هیوای خۆیان هیناوه و خه‌ریکی پپشه‌ی دیکه‌ بوون. ئه‌مانه‌ش بیگومان ئه‌گه‌ر مه‌ودایان درابایه و په‌روه‌رده کرابان به‌ده‌یان هه‌سه‌ن زه‌یره‌ک و موجته‌بامه‌یرزاده‌یان تپدا هه‌لده‌که‌وت. له ولاتانی پپشکه‌وتوو له هونه‌ردا دایک و باوکان، هه‌ر له ته‌مه‌نی دوو سی سالییه‌وه ئه‌م توانایه له منداله‌کانیاندا ده‌قۆز نه‌وه و به‌هه‌موو توانا ئیمکاناتیان بۆ ته‌رخانه‌که‌ن و به‌شیوه‌ی زانستی په‌روه‌رده‌یان ده‌که‌ن. جا ئه‌وانه بۆ نابن به هونه‌رمه‌ندی ناودار و گه‌شه‌پپه‌ده‌ری هونه‌ری ولاته‌که‌یان؟

بۆرۆژه‌لات: پپت وایه نه‌بوونی ولاتیکی سه‌ربه‌خۆ هۆکاری سه‌ره‌کی بپت؟

چیا: چاره‌نووس و به‌سه‌ره‌اتی کورد له‌م 20 ساله‌ی دواپیدا گۆرانیکی چاوه‌پوان نه‌کراوی به‌سه‌ر هاتوو، که هه‌م بۆ کورد و هه‌م بۆ ولاتانی داگیرکه‌ری سه‌رسوپمپنه‌ره. هاتنی کورد بۆ ولاتانی ئوروپا، ئه‌مریکا و ئوسترالیا له‌و چه‌ند ساله‌دا هه‌لیکی میژوویی ره‌خساند که کوردیش به‌ مافی به‌رابه‌ر، له دیمۆکراسی و ئیمکاناتی ئه‌م ولاته‌ پپشکه‌وتووانه که‌لک وه‌رگرپت و به‌شیوازیکی سه‌رنجراکپش، هه‌م له‌ئاستی سیاسی و هه‌م له‌ بواری کولتووورییه‌وه، خۆ پپشان بدات. تی‌قی‌یه کوردییه‌کان یه‌که‌به‌دوای یه‌کدا کرانه‌وه‌و ئه‌م دیاردانه‌ رۆژانه به جیهان نیشان ده‌ده‌ن. کورد له باشوور له پراکتیکدا ولاتیکی سه‌ربه‌خۆی پپکه‌هیناوه و هه‌موو ئامرازه سه‌ره‌کییه‌کانی پپووست بۆ ژیا‌نی سه‌ربه‌خۆی تپدا به‌دی ده‌کرپت. که‌واته ئیستا وه‌ک بیست سال له‌مه‌و به‌ر نییه که ده‌مانگوت و دووپاتمان ده‌کرده‌وه که ”ئیمه‌ی کورد داری بپ‌ولاتی ده‌خۆین بۆیه له‌دواین“. ئیستا ئه‌و دروشمه‌ خه‌ریکه کۆن ده‌بپت. هه‌م تاکه‌که‌س و هه‌م ده‌سه‌لاتدارانی کورد مه‌ودای گه‌شه‌پپدانی هونه‌ری کوردییان بۆ په‌خساوه و ده‌توانن ئه‌گه‌ر مه‌یلیان لپ‌بپت ده‌وری کاریگه‌ر بگپن. راسته ئه‌م پرۆسانه کاتی خۆی گه‌ره‌که تا ده‌گه‌نه ئاستی به‌رز به‌لام زۆر گرینگه کات به‌فیرۆ نه‌ده‌ین و هه‌رچی زووتر وشیارانه کاری بۆ بکه‌ین.

بۆرۆژه‌لات: ده‌وری حیزب و ده‌سه‌لاتبه‌ده‌ستانی کورد له‌م بواره‌دا چۆن ده‌بینی؟

چیا: به‌گشتی تانیستا تا که که سه‌کان بو خزمه‌ت به هونه‌ری کوردی له حیزبه کوردییەکان چالاکتربوون. له به‌نامه و پیره‌وی حیزبه‌کاندا به‌شیوه‌ی پیویست خه‌تی روون و دیاریکراو بو بواره هونه‌رییه‌کان دانه‌پیراوه، که پراکتیزه بکریت و موسیقا و گۆرانیی کوردی به شیوه‌یه‌کی گونجاو له گه‌ل تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی کورده‌واریدا، په‌روه‌ده بکات. پسپۆری ئه‌م‌بواره که چالاکانه و به‌شیوه‌یه‌کی زانستیانه، چاره‌سه‌ر بو کیشه‌فه‌ره‌ه‌نگییه‌کان بدۆزنه‌وه، له ناو‌قه‌واره‌ی حیزبه‌کاندا به‌دی ناکرین. به‌کورتی تارا‌ده‌یه‌کی به‌رچاو حیزبه‌کان ئه‌و ئه‌رکه‌ گرینگه‌یان وه‌لاناوه. سه‌یر نییه که ولاتانی دراوسی ئه‌م که‌م‌کاریانه ده‌قۆزنه‌وه و به‌باوه‌شی ئاوه‌له هونه‌رمه‌ندانی لاوی کورد وه‌رده‌گرن و به‌کۆلیک موسیقای تورکی و عه‌ره‌بی و فارسییه‌وه په‌وانه‌ی کوردستانیان ده‌که‌نه‌وه. ئه‌م مه‌ترسییه، که هونه‌ر و موسیقای کوردی تا چه‌ند سالی دیکه تام و چیرۆی خۆی له‌ده‌ست ده‌دات و مۆرکی دوژمنانه‌مانی زه‌ق پیوه‌دیار ده‌بی‌ت، هیشتا نه‌که‌وتۆته ناو دل و میشکی پیش‌په‌وانی کورد. ده‌کرۆی بلین که دوژمنانی کورد تاکتیکیان به‌پیی ئه‌و هه‌لومه‌رجه‌ نوویه‌ گۆریوه‌وه له‌باتی ئه‌وه‌ی وه‌ک جارێ پیش به‌کاری هونه‌رمه‌ندانی کورد بگرن، ئه‌وجار ریازیان لێ ون‌ده‌که‌ن و له‌چوارچۆیه‌ی فه‌ره‌ه‌نگی ولاته‌کانی خۆیاندا په‌روه‌رده‌یان ده‌که‌ن.

بۆرۆژه‌لات: چاره‌سه‌رییه‌کان چین؟

چیا: ئیمه‌ی کورد خاوه‌نی زۆر هونه‌رمه‌ندی به‌توانین به‌لام زۆربه‌یان سه‌رگه‌ردانن. سه‌رگه‌ردانی بو هونه‌رمه‌نده لاوه‌کان که پرنییرزی و ئاکتیفن، جیگه‌ی نیگه‌رانییه. بو گه‌یشتن به‌ئامانجیان، لاوه‌کان په‌له‌یان هه‌یه و ئالترناتیفی دیکه ده‌دۆزنه‌وه که له‌وانه‌یه ئاکامی باشی نه‌بی‌ت بو داها‌تووی هونه‌ری کورد. تا ئیستا به‌داخه‌وه هه‌یچ ریک‌خراویکی وا پیک‌نه‌هینراوه که بنه‌ماکه‌ی له‌شاره‌زایانی هونه‌ر پیکه‌اتی‌ت و تائه‌و ئاسته‌ توانایی هه‌بی‌ت ئه‌م لاوانه‌ وه‌خۆ بگری‌ت، یارمه‌تیده‌ریان بی‌ت و ریگه‌ی راستیان پیشان بدات. له‌باشووری کوردستان کار بو هونه‌رمه‌ند ده‌کریت به‌لام زۆرجار سه‌ره‌نجامی کاره‌کان زۆرتر خزمه‌تی به‌هونه‌ری ولاتانی دراوسی کردووه تا هی کوردی. نه‌بوونی چاوه‌دی‌ری و پیوانه‌ و لیپرسینه‌وه له‌و به‌ره‌مه‌انه‌ی به‌و یارمه‌تیانه‌ دینه‌ به‌ره‌م، هه‌روه‌ک پیشتر ئاماژه‌مان پیکرد زۆر جار ده‌بی‌ته‌هۆی توانه‌وه‌ی توانایی و هه‌ستی هونه‌رمه‌ندانی کورد له‌ناو هونه‌ری ولاتانی داگیرکه‌ر. زۆرجار ئه‌م به‌ره‌مه‌انه‌ له‌لایه‌ن ده‌سه‌لاته‌وه‌ خه‌لاتیش کراون.

ریگه‌ چاره‌کان بیگومان زۆرن و ئه‌مانه‌ش ده‌بی‌ت به‌هاو‌فکری و پراویزی ده‌یان پسپۆری هونه‌ری گه‌لاله‌ بکرین. له‌مۆدیله‌ سه‌رکه‌وتووه‌کانی ولاتانی رۆژئاوا که‌لک وه‌رگرتن و پید‌اچوونه‌وه‌یان و شتیکی تایبه‌ت بو کۆمه‌لگای کوردی لێ دروست کردن، ده‌توانیت به‌قازانج بی‌ت. دیاره‌ بو ئه‌و مه‌به‌سته‌ش ده‌بی‌ت ده‌سه‌لاته‌کان پشتگیری ئه‌م جوولانه‌وه‌یه‌ بن، به‌هه‌موو شیوه‌یه‌ک یارمه‌تیان بدن و پشتگووییان نه‌خه‌ن.

نمونه‌ییه‌کی بچووک ده‌توانی دامه‌زاندنی چهند ستۆدیۆی پرۆفیشونال بۆ کاری تۆمارکردنی به‌ره‌می هونه‌رمه‌ندان بێت له‌په‌نا ئه‌وه‌هه‌مووه هۆتیله جوانانه‌ی هه‌موو رۆژی دروست ده‌کرین. بێگومان ئه‌مه ده‌بێته ده‌سپیکێکی باش بۆ گه‌رانده‌وه‌ی کۆمه‌ڵێکی زۆر له گۆرانیبێژانی کورد که هه‌رئێستا به‌ره‌و تورکیه و میسر و تاران به‌رپۆه‌ن بۆ تۆمارکردنی کاره‌کانیان. ئه‌ندازیاری زیره‌کی به‌شی تیکنیکی ده‌نگ له ئوروپا زۆرن که بیکارن و ده‌توانین بۆ دامه‌زاندنی ئه‌م ستۆدیۆیانه و فیڕکردن و پیگه‌یانندی ده‌یان لاوی ئاره‌زوومه‌ند که‌لکیان لیوه‌رگرین.

دیاره کاری دیکه‌ش زۆرن که ده‌بی بکرین بۆ پێداچوونه‌وه و ته‌کمیل کردنی قه‌واره‌ی مۆسیقای کوردی. مقام و ده‌زگا مۆسیقییه‌کان له‌هه‌ر پارچه‌یه‌کی کوردستان به‌ زاراوه‌ی ولاتی داگیرکه‌ری ئه‌م پارچه‌یه ناو ده‌برین. پیم وایه کاتی ئه‌وه هاتوووه ئیمه‌ی کورد ناوی کوردیشمان بۆیان هه‌بێت و ستانداردی خۆمان هه‌بێت بۆ ئه‌م شته‌.

هه‌روه‌ها له مۆسیقای زۆربه‌ی زۆری ولاتانی دیکه‌دا، مۆسیقا به‌ سه‌ر چه‌ندین ستایلی جیاوازا دا به‌ش کراوه و، هه‌ر هونه‌رمه‌نده‌ی له ناو ستایلیکدا هه‌ستی خۆی ده‌دۆزیته‌وه و کاری بۆ ده‌کات. به‌داخه‌وه ئیمه ئیستاش ستایله‌کانی مۆسیقا به‌ئالۆزی له کاره‌کانماندا به‌کار دینین. بۆ وینه موزیکی فولکلۆری کوردی و پاپ و پاپ و جاز و بلووز هه‌مووی له‌یه‌ک سی‌دی و به‌ ده‌نگی هه‌مان گۆرانیبێژ ده‌بیستین. ئه‌م حاله‌ته له که‌م شوینی دیکه‌ پوو ده‌دات و باشتەر و ابوو هه‌رکه‌س له بواریکدا و ستایلیکدا خزمه‌ت به هونه‌ری خۆی و کۆمه‌لگه‌کی بکات.

بۆرۆژه‌لات: به‌سوپاسه‌وه کاک چیا هه‌رسه‌رکه‌وتوو بیت.

چیا: سوپاس بۆ ئیوه‌ش و هه‌ریژین بۆ کورد.